

Asiantuntijalausunto

6.9.2021

21-2054

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

HE 118/2021 tartuntatautilain 58 d §:n muuttamisesta

Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tartuntatautilain väliaikaisesti voimassa olevaa 58 d §:ää. Säännöksessä säädetään veloitteesta järjestää asiakkaille ja osallistujille tarkoitettujen tilojen käyttö siten, että asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien sekä seurueiden on tosiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa (ns. turvavälielvoite).

Säännöksestä ehdotetaan ensinnäkin poistettavaksi lähikontaktin määritelmä. Voimassa olevan 4 momentin mukaan lähikontaktilla tarkoitetaan oleskelua samassa sisätilassa alle kahden metrin etäisyydellä yli 15 minuutin ajan tai fyysistä kontaktia. Lähikontaktin määritelmän poistamisen myötä aluehallintoviranomaisen tai kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaavan toimielimen tulisi päätöksessään määritellä, mitä lähikontaktilla tarkoitetaan kussakin tilanteessa.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tartuntatautilain 58 d §:n soveltamiskriteereitä. Kriteereistä ensinnäkin poistettaisiin covid-19-taudin ilmaantuvuuslukua koskeva kohta. Toiseksi alueella todettuja tartuntaryppäitä koskevaa kriteeriä tiukennettaisiin siten, että säännöksen soveltaminen edellyttäisi, että tartuntaryppäät alueella ovat merkittäviä ja ne voisivat aiheuttaa riskin uusien tartuntojen laajaan leviämiseen alueella.

Turvavälielvoitteen vaikutukset opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla tartuntatautilain 58 d §:n mukaisten rajoitusten vaikutukset ovat kohdistuneet erityisesti taide- ja kulttuurialalle sekä liikuntaan ja urheiluun. Sisätiloissa kahden metrin turvavälielvoite rajoittaa hyvin merkittävästi yleisömääriä muun muassa teattereissa ja elokuvateattereissa, konserttisaleissa ja muissa elävän musiikin esityspaikoissa sekä urheilutapahtumissa. Esimerkiksi elokuvateattereissa kahden metrin turvaväli katsojamääriä kunkin salin olosuhteista riippuen 10 – 25 prosenttiin salin kapasiteetista. Teatteri-, tanssi-, sirkus- ja orkesteritoiminnassa kahden metrin turvaväli vaatimus merkitsee yleisömäärien rajoittamista vastaavasti 10 – 20 prosenttiin täydestä kapasiteetista. Turvavälielvoitteen mahdollistamalla yleisömäärillä lipputulot jäävät tämän tyyppisessä toiminnassa niin pieniksi, että toiminnan harjoittaminen on raskaasti tappiollista.

Ulkotilojen osalta turvaväli vaatimusta on jo lievennetty 1.6.2021 voimaan tulleella lainmuutoksella siten, että ulkotiloissa lähikontaktiksi katsotaan vain ihmisten fyysinen kontakti toisiinsa. Tältä osin rajoituksen vaikutukset ovat useimmiten melko pienet. Myös ulkotiloissa järjestettäviin yleisötalaisuuksiin on ajoittain ja alueittain kuitenkin kohdistunut tartuntatautilain 58 §:n nojalla määrättyjä muita rajoituksia.

Teatterikeskus ry:n, Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n ja Suomen Teatterit ry:n tekemässä kyselyssä on arvioitu tulonmenetyksiä teatteri-, tanssi-, sirkus- ja orkesteritoiminnan harjoittajille siinä

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

29 516 001
35 829 516 001

91 359 335
+358 9 135 9335

kirjaamo@minedu.fi

tilanteessa, että toiminta järjestettäisiin koko syyskauden ajan kahden metrin turvaväleillä. Kyselyyn vastanneiden 82 tahon osalta arvioitujen yhteenlasketut tulonmenetykset olisivat tällöin noin 30,9 miljoonaa euroa.

Finland Festivals ry, joka edustaa merkittävimpiä yleishyödyllisiä taide- ja kulttuurifestivaaleja, on arvioinut jäsentensä nettomenetyksiksi koronarajoitusten johdosta noin 5 miljoonaa euroa ajalla 1.1. – 31.8.2021. Suomen Filmikamari ry:n tilastojen mukaan elokuvateattereiden lipputulot olivat 1.1. – 31.7.2021 noin 72 % pienemmät ja kävijämäärä noin 73,5 % pienempi kuin vastaavana ajankohtana normaalitytilanteessa. Elokuva-alan menetykset korona-ajalta ovat Filmikamarin arvion mukaan noin 120 miljoonaa euroa ja katsojia on menetetty noin 8 miljoonaa. Menetettyjen lipputulosten lisäksi oheismyyntien menetykset ovat suuret, vuoden 2020 osalta arviolta 30 milj. euroa. Lipputulosten vähäisyys vaikuttaa koko arvoketjuun eli levittäjiin ja tuottajiin, joille elokuvateattereista tilitettävä osuus on jäänyt vaatimattomaksi.

Tartuntatautilain 58 d §:n mukaiset rajoituspäätökset koskevat myös esimerkiksi liikunta- ja kulttuuriharrastuksiin käytettäviä tiloja. Tällaisen toiminnan järjestäminen on kuitenkin yleensä mahdollista turvavälielvoitteesta huolimatta. Käytännössä osallistujien määrä voidaan tarvittaessa rajata sellaiseksi, että turvaväli osallistujien välillä on tosiasiallisesti mahdollista säilyttää. Turvavälielvoite ei velvoita toimintaan osallistuvia henkilöitä, vaan he voivat halutessaan hakeutua lähemmäs toisiaan.

Ehdotettujen muutosten vaikutukset opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla

Sisätilojen turvavälielvoituksen lieventäminen ja tartuntatautilain 58 d §:n soveltamisedellytysten tiukentaminen parantaisivat olennaisesti toimintamahdollisuuksia niillä taiteen ja kulttuurin sekä liikunnan ja urheilun alan toimijoilla, joiden toimintaan rajoitustoimenpiteet ovat kohdistuneet kaikkein ankarimmin.

Lähikontaktin määritelmän poistamisen tarkoituksena on perusteluiden mukaan muuttaa lähikontaktin määritelmä tarkoittamaan termin sanamuodon mukaista tulkintaa. Lähikontaktilla tarkoitettaisiin fyysisen kosketuksen lisäksi ainoastaan hyvin lähekkäistä oleskelua esimerkiksi ruuhkaisissa jonotustilanteissa. Tällainen tulkinta mahdollistaneen sen, että toimintaa voidaan useimmissa tapauksissa järjestää normaaleilla tai lähes normaaleilla yleisöillä. Viranomaiselle jäisi kuitenkin lähikontaktin määrittelyssä kohtalaisen laajasti harkintavaltaa. Perusteluiden mukaan viranomaisen tulisi harkinnassa huomioida tartuntojen leviämiseen riskiin lähikontaktissa vaikuttavat tekijät kuten esimerkiksi tieto mahdollisesti uusista muuntuneista viruskannoista ja niiden tartuttavuudesta, tilaisuuksien ja tapahtumien luonteesta, tapahtumapaikasta ja sen sijainnista joko sisä- tai ulkotiloissa sekä rokotuskattavuudesta osallistuvassa väestöryhmässä.

Yleisötilaisuuksien osalta turvavälielvoitteen sisältäviä päätöksiä on tehty myös tartuntatautilain 58 §:n nojalla. Säännöksessä säädetään varsinaisesti toimivallasta yleisötilaisuuksien ja yleisten kokousten kieltämiseen, mutta on katsottu, että säännöksen nojalla voidaan päättää myös kieltämistä lievemmistä rajoituksista. 58 §:n ja 58 d §:n soveltamisedellytykset poikkeavat toisistaan ja 58 §:n nojalla on asetettu yleisötilaisuuksille turvavälielvoite sellaisissakin tilanteissa, joissa 58 d §:n soveltamisen edellytykset eivät ole täyttyneet. Vaikka 58 § koskee yleisötilaisuuksia ja 58 d § asiakkaille ja osallistujille tarkoitettujen tilojen käytön edellytyksiä, säännösten soveltamisala on siinä suhteessa päällekkäinen, että myös yleisötilaisuudet käytännössä järjestetään 58 d §:n soveltamisalan piiriin kuuluvissa sisä- tai ulkotiloissa.

Myös 58 §:n nojalla tehdyissä päätöksissä lähikontaktin välttämistä koskevan velvoitteen sisältö on perustunut 58 d §:ssä säädettyyn lähikontaktin määritelmään. Lähikontaktin määritelmän poistamisella 58 d §:stä olisi siten oletettavasti vaikutuksia myös 58 §:n soveltamiseen. Jos jatkossa on tarpeen asettaa yleisötilaisuuksille lähikontaktin välttämistä koskevia rajoituksia tartuntatautilain 58 §:n nojalla, myös näissä päätöksissä voitaisiin käytännössä määritellä nykyistä vapaammin, mitä lähikontaktilla tarkoitetaan kussakin tilanteessa.

58 d §:n soveltamiskriteerien muutos tiukentaisi edellytyksiä säännöksen soveltamiselle ja mahdollistaisi paremmin alueellisen epidemiatilanteen ja rokotuskattavuuden huomioimisen osana päätöksentekoa. Säännöksen soveltamisedellytykset liittyvät kuitenkin edelleen tartuntojen leviämiseen eikä niissä ole nimenomaisesti otettu huomioon sitä, kuinka suuri on vakavien tautimuotojen riski tai sosiaali- ja terveydenhuollon ylikuormittumisen riski.

Viranomaisille jäävä laaja harkintavaltaa 58 d §:n soveltamisessa mahdollistaisi joustavamman ja nykyistä paremmin kulloiseenkin tilanteeseen mukautuvan päätöksentekomekanismin. Haasteena mallissa voi olla säännöksen soveltamisen yhtenäisyyden varmistaminen ja mahdollisten rajoitustoimien ennakoitavuus toiminnan harjoittajien kannalta.

Hallitusneuvos

Joni Hiitola